

PCB kasutamine ja PCB jäätmete käitlemine

Keskkonnaministri 21. aprilli 2004. a määruses nr 23 vanaõli käitlusnõuete kohta sisaldub samuti PCB-ühendite piirväärtus 50 mg/kg kohta, millest suuremate sisalduste korral tuleb rakendada vanaõlile juba PCB-de käitlusnõudeid. Rõhutatakse ka vanaõli ja PCB-õlide segamise keeldu.

Ka romusõidukite käitlemise juures tuleb osutada erilist tähelepanu PCB-sid sisaldavate osade eraldi demonteerimisele ja hoidmisele.

Konkreetsed PCB-jäätmete käitlusnõuded sätestab keskkonnaministri 22. aprilli 2004. a määrus nr 25 „Polüklooritud bifenuüle ja polüklooritud terfenüüle sisaldavate jäätmete käitlusnõuded“. PCB-sid sisaldavate seadmete inventariseerimisel on vastutus pandud seadme valdajale, kes on **kohustatud** välja selgitama, kas tema valduses olevad seadmed sisaldavad PCB-sid või mitte. Kui PCB-d sisaldava seadme olemasolu on kindlaks tehtud, peab selle valdaja teavitama Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskust, täitma vormikohase inventariseerimislehe ja märgistama seadme vastavalt määrusele.

PCB-sid sisaldavate jäätmete kõrvaldamine

- PCB-d on tugevalt klooritud ained, seega peab neid põletama kõrgetemperatuuril (üle 1100°C), millele järgneb dioksiini-eraldusega kõrgefektiivne põlemisgaaside puhastussüsteem. Eestis ei ole selliste nõuetele vastavaid termilise töötlemise- ja põletustehaseid ja seega ei ole PCB-de ja PCB-seadmete põletamine Eestis võimalik.

- PCB-sid sisaldavate jäätmete kõrvaldamise või PCB-sid sisaldavate seadmete saastest vabastamise tehniliste võimaluste puudumise tõttu Eestis peab nende valdaja tegema koostööd välisriikidega, kus need võimalused on olemas.
- PCB-sid ja/või PCT-sid sisaldavad seadmed ladustatakse ajutistes ladudes sarnaselt teiste ohtlike jäätmetega, mida ei ole võimalik koheselt käidelda. PCB-sid sisaldavad jäätmed paigaldatakse ajutises laos eraldi teistest jäätmetest ja märgistatakse vastavalt kehtivale korrale.

PCB- ja PCT-jäätmed on siiani kokku kogutud ohtlike jäätmete kogumiskohtadesse ajutisse lattu ning eksporditud teistesse EL liikmesriikidesse, sest jäätmemahud on väikesed.

Keskkonnaministeeriumi
jäätmeosakond
www.envir.ee
626 2860
tarmo.lindemann@envir.ee

PCB-de üldiseloomustus

PCB-d (polüklooritud bifenüülid) on inimese poolt leiutatud kemikaalid, mis on tuntud kui püsivad läbipaistva kuni kollase värvusega ja tugeva lõhnaga veest raskemad orgaanilised reostusained. Nad on tulekindlad ega lahustu vees. PCB-sid toodeti maailmas laialdaselt 1930. kuni 1980. aastatel ning tänu erakordsele keemilisele stabiilsusele ja kuumataluvusele olid need laialdaselt kasutusel elektri- ja hüdraulikaseadmetes ning määrdeainetes. PCB-sid sisaldavad seadmed ja tooted on siia imporditud peamiselt endisest NSVL-st.

PCB-de kasutamine ja ohtlikkus inimesele

PCB-de laialdase kasutamise põhjuseks on nende suur soojus- ja keemiline stabiilsus, mis on majanduse seisukohast hea omadus, kuid loodusele halb. Neid kasutatakse põhiliselt trafo- ja kondensaatoriõlide segudes. PCB-d võivad sattuda inimorganismi hingamis- ja neeluteede või naha kaudu. Nad võivad põhjustada maksakahjustusi, nahalööbeid ja kehakaalu langust. Raskete tagajärgedena võivad tekkida püsivad kesknärvisüsteemi ja vereringeelundite kahjustused.

Euroopa Liidu Direktiivi 96/59/EC kohaselt tuleb inventariseerida kõik PCB-sid sisaldavad seadmed nii kiiresti kui võimalik, kuid hiljemalt 2010. aasta lõpuks!

PCB-d ja EL õigusaktidest tulenevad kohustused

PCB direktiivi 96/59/EÜ põhiseisukohad:

1. Liikmesriigid peavad kasutusele võtma vajalikke meetmeid, et keskkonnaohutult kõrvaldada kasutusest nii kasutatud PCB-d kui ka PCB-sid sisaldavad seadmed, kui neid ei õnnestu saastest vabastada.
2. Liikmesriigid peavad inventariseerima kõik PCB-sid sisaldavad seadmed, milles PCB-de maht on suurem kui 5 dm³ ehk 5 l. Kõik seadmed peavad olema esmalt märgistatud, järgnevalt saastest vabastatud või kõrvaldatud hiljemalt 2010. aastaks. Inventariseerimise tulemused pidid „vanad“ liikmesriigid saatma Komisjonile 1999. aasta septembriks.
3. Keelatud on PCB-de eraldamine teistest ainetest või nende puhastamine korduskasutuse eesmärgil. Samuti ei tohi kasutuses olevaid trafosid jätkuvalt täita PCB-õlidega või neid lisada.
4. Liikmesriigid peavad tagama, et PCB-de ning neid sisaldavate seadmete käitlemine jäätmetena, kaasa arvatud seadmete saastest vabastamine toimuks vastavaid lube või litsentse omavates ettevõtetes. Tagatud peab seejuures olema tuleohutus. Keelatud on PCB-de põletamine laevadel.

PCB-d ja Eesti õigusaktidest tulenevad kohustused

1. *Kemikaaliseaduse alusel antud õigusaktid* Sotsiaalministri 28. veebruari 2005. a määrus nr 36 „Elanikkonnale ja loodusele ohtlike kemikaalide käitlemise piirangud“ paneb PCB-de kasutamisele otsese keelu, sealhulgas üle 0,005% PCB-ühendeid sisaldavate valmististe kasutamisele. Nimetatud määrus ei reguleeri aga PCB-de kasutamist olemasolevates ja tegutsevates seadmetes.

2. *Jäätmeseaduse alusel antud õigusaktid* Jäätmeseaduses on PCB-sid sisaldavad seadmed toodud välja probleemtoodete loetelus, mis nõuavad rangemat regulatsiooni ning millele laieneb nn „tootja vastutuse“ põhimõte. Vabariigi Valitsuse 29. aprilli 2004. a määrus nr 158 „Probleemtoodetes keelatud ohtlike ainete täpsustav loetelu ning probleemtoodetele kehtestatud keelud ja piirangud“ praktiliselt keelab ära PCB-sid sisaldavate toodete valmistamise, sisseveo, müügi ja kasutamise, kuigi lubab veel korrasolevaid seadmeid kasutada kuni 2010. a lõpuni. Alates 2011. a algusest peavad absoluutselt kõik PCB-sid sisaldavad seadmed olema jäätmetena kõrvaldatud või saastest vabastatud. Viimane tegevus võimaldab veel käigusolevaid PCB-seadmeid (nt trafosid) kasutada ka pärast 2010. aastat, kui PCB-d asendatakse muude sobivate ainetega. Vabariigi Valitsuse 6. aprilli 2004. a määrusega nr 102 „Jäätmete, sealhulgas ohtlike jäätmete nimistu“ kinnitatud jäätmenimistus võib PCB-sid sisaldavaid jäätmeid leida nii õlijäätmete, romusõidukite, elektroonikaromude ja ehitusmaterjalide alljaotistes. Seda liigitust peab silmas pidama aruandmisel oma jäätmealasest tegevusest, kui tegemist on PCB-jäätmete tekitamise või käitlemisega. Vabariigi valitsuse 6. aprilli 2004. a määruse nr 103 „Jäätmete ohtlike jäätmete hulka liigitamise kord“ alusel liigitatakse ohtlike jäätmete hulka kõik valmistised, mis sisaldavad individuaalseid PCB-ühendeid üle 0,005%.